

Received / Makale Geliş Tarihi 08.05.2025
Published / Yayınlanma Tarihi 31.07.2025
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 9 (56)
pp / ss 592-600

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.16730315
Mail: editor@pejoss.com

Dr. Bengi Polat

<https://orcid.org/0000-0002-5901-0591>

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı, İzmir / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/024nx4843>

Kentsel Ögelerin Yeniden Yorumu: Endüstriyel Tasarım Yoluyla Sanatın Mekânsal Temsili

Reimagining Urban Elements: Spatial Representation of Art through Industrial Design

ÖZET

Bu çalışma, kent mobilyaları gibi gündelik kamusal nesnelerin sanatsal müdahaleler yoluyla nasıl dönüştürülebileceğini ve endüstriyel tasarımın bu süreçte üstlendiği rolü incelemeyi amaçlamaktadır. Kentleşme süreçlerinin hız kazandığı günümüzde, kamusal alanların işlevsel olduğu kadar estetik, kültürel ve deneyimsel boyutlarda da anlam kazandığı görülmektedir. Bu bağlamda, sanat ile tasarım arasındaki kesişim, kent mekânlarında yeni anlatıların, etkileşimli yüzeylerin ve alternatif kullanım biçimlerinin ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Sanat enstalasyonları, izleyiciyi yalnızca gözlemci değil, deneyime katılan bir özneye dönüştüren uygulamalardır. Bu yönüyle kent mobilyaları gibi nesnelerle bir araya geldiklerinde, sıradan donatılar kavramsal içerik ve estetik değer kazanır. Endüstriyel tasarım bu süreci, malzeme bilgisi, üretim teknolojisi ve ergonomi gibi teknik parametrelerle destekleyerek sanatın kamusal alanda uygulanabilirliğini mümkün kılar. Makale kapsamında, sanat-tasarım etkileşimi teorik çerçevede ele alınmış; ardından dünyadan ve Türkiye’den örneklerle bu ilişki somutlaştırılmıştır. Superkilen Park (Kopenhag), Crown Fountain (Chicago), Light Benches (Almanya) gibi uluslararası örnekler; Beyoğlu Kültür Yolu Projesi gibi yerel uygulamalar incelenmiştir. Elde edilen bulgular, kent mobilyalarının yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda kültürel temsiliyet ve toplumsal etkileşim potansiyeli taşıyan nesnelere dönüşebileceğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, kamusal alan tasarımlarının sanat ile birlikte düşünülmesi hem kent kimliği hem de kullanıcı deneyimi açısından güçlü bir strateji olarak değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Endüstriyel Tasarım, Kent Mobilyaları, Sanat Enstalasyonları, Mekânsal Temsil.

ABSTRACT

This paper examines how everyday public objects, such as urban furniture, can be transformed through artistic interventions and explores the role of industrial design in this process. In the context of rapid urbanisation, public spaces are no longer perceived solely through their functional value but are increasingly shaped by aesthetic, cultural, and experiential dimensions. Within this framework, the intersection between art and design opens up possibilities for new spatial narratives, interactive surfaces, and alternative modes of use in the urban environment. Art installations turn the viewer into an active participant rather than a passive observer. When integrated with objects like urban furniture, these artistic approaches imbue everyday fixtures with conceptual depth and visual significance. Industrial design plays a vital role in this transformation by offering the necessary technical infrastructure, such as material knowledge, production methods, and ergonomic considerations, that make such artistic applications feasible in public space. This article presents a theoretical framework on the relationship between art and design and substantiates it with selected examples from both international and local contexts. Projects such as Superkilen Park (Copenhagen), Crown Fountain (Chicago), and Light Benches (Germany) are analysed alongside the Beyoğlu Culture Route project in Istanbul. The findings reveal that urban furniture can evolve beyond its utilitarian function and serve as carriers of cultural representation and social interaction. In this regard, integrating art into public object design should be considered a strategic approach to enhancing both urban identity and user experience in public spaces.

Keywords: Industrial Design, Urban Furniture, Art Installations, Spatial Representation

1. GİRİŞ

Küreselleşme ve kentleşme süreçlerinin hız kazanmasıyla birlikte, kamusal alanların yalnızca fiziksel düzenlemelerle değil, aynı zamanda kültürel ve estetik niteliklerle yeniden tanımlanması gerekliliği doğmuştur. Bu süreçte işlevsellik, görsel kimlik, toplumsal etkileşim ve mekânsal aidiyet gibi kavramlar öne çıkarken; tasarım, kamusal mekânların dönüşümünde merkezi bir rol üstlenmeye başlamıştır. Özellikle tasarım ile sanatın bir araya gelmesiyle gelişen uygulamalar, kent yaşamına yeni anlam katmanları ekleyerek, deneyim odaklı yaklaşımların önünü açmaktadır. Sanat enstalasyonları, kamusal alanlarda geçici ya da kalıcı biçimde yer alan, kullanıcıyla etkileşim kurmayı hedefleyen disiplinler arası müdahalelerdir. Bu tür çalışmalar, bireylerin gündelik yaşam akışında mekânla kurduğu ilişkiyi dönüştürme potansiyeline sahiptir. Kullanıcı/izleyiciyi yalnızca gözlemleyen değil, deneyimleyen ve katılım sağlayan bir özneye dönüştürmektedir. Bu bağlamda, kentlerde sanatın etkisinin artmasında ve mekânla kurduğu ilişkinin güçlenmesinde tasarım disiplininin katkısı giderek daha görünür hâle gelmektedir.

Endüstriyel tasarım; malzeme bilgisi, üretim teknolojileri, ergonomi ve estetik ilkeleri bir araya getiren hem işlevsel hem de deneyimsel odaklı ürünler geliştirmeyi amaçlayan disiplinler arası bir alandır. Sanat enstalasyonları gibi özgün ve katmanlı üretimlerde, bu disiplinin sunduğu olanaklar; mekânsal yerleşim, malzeme seçimi, dayanıklılık ve kullanıcı etkileşimi açısından önemli katkılar sağlar. Böylece estetik kavrayış ile işlevsel gereksinimler arasında bir denge kurulabilir. Bu bağlamda, kent mobilyaları yalnızca fiziksel ihtiyaçlara yanıt veren donatılar olmaktan çıkarak, kentsel yaşamın estetik, sosyal ve kültürel bileşenleri hâline gelmektedir. Özellikle sanatın güncel temsil biçimlerinden biri olan enstalasyonlar ile kent mobilyaları arasında kurulan yaratıcı ilişkiler, kamusal alanlarda yeni anlatılar oluşturma potansiyeli taşır. Endüstriyel tasarım ise bu iki alan arasındaki kesişim noktasında hem fiziksel mekâna uyarlanabilirliği hem de üretilebilirliği mümkün kılan bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu makale, endüstriyel tasarımın kamusal nesneler üzerinde nasıl dönüştürücü bir etki yaratabileceğini, sanat enstalasyonları ile kurduğu ilişkiler üzerinden tartışmayı amaçlamaktadır. Kent mobilyaları özelinde geliştirilen örnekler aracılığıyla bu etkileşim incelenecektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Kent Mobilyaları

Kent mobilyaları, kamusal alanlarda kullanıcıların günlük yaşamlarını kolaylaştıran, mekânın fiziksel düzenine katkı sağlayan ve estetik değer taşıyan tasarım unsurlarıdır. Bu öğeler; oturma birimleri, aydınlatma elemanları, yönlendirme tabelaları, çöp kutuları, su öğeleri, sınır belirleyiciler, bisiklet park alanları gibi farklı işlevlere sahip donatılardan oluşur. Başlangıçta yalnızca işlevsel çözümler sunmayı amaçlayan bu donatılar, günümüzde kentsel estetik, kültürel temsil ve sosyal etkileşim açısından da önemli roller üstlenmektedir. 19. yüzyılın sonlarında sanayileşmeyle birlikte kentsel altyapıların dönüşmesi, kent mobilyalarının da çeşitlenmesine neden olmuştur. Sokak lambalarının gazla çalışan modellerden elektrikli sistemlere evrilmesi, ulaşım duraklarının gelişmesi ve afiş/pano gibi iletişim öğelerinin yaygınlaşması, kent mobilyalarının sadece teknik değil, aynı zamanda görsel ve sembolik bir düzleme de taşınmasına yol açmıştır (Grabiec vd., 2022; Feyizoğlu, 2008). Bayrakçı (1991), kent mobilyalarını “kentsel dokuyu oluşturan, bireylerin kişisel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan, işlevsel ve estetik değer taşıyan donatılar” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, sadece kullanım değerine değil; aynı zamanda görsel algı, kullanıcı kimliği ve sosyal bağlamlara da vurgu yapmaktadır. Bu doğrultuda, kent mobilyalarının işlevsel olduğu kadar estetik, anlamlı ve mekânla bütünleşik olması beklenmektedir.

Günümüzde tasarlanan kent mobilyaları, standartlaşmış üretim kalıplarının ötesine geçerek, özgün formlar ve yerleştirildikleri mekâna özgü çözümler sunan yapılar hâline gelmiştir. Özellikle estetik kaygıların tasarım sürecine daha çok dâhil edilmesiyle birlikte, pek çok kent mobilyası artık birer kentsel heykel gibi davranmakta; sıradan nesneler sanatsal temsillerle yeniden yorumlanmaktadır (Grabiec vd., 2022). Bu bağlamda, kent mobilyaları yalnızca fiziksel ihtiyaçlara cevap veren elemanlar değil, aynı zamanda anlatı kuran ve kullanıcıyla etkileşime giren kamusal nesnelere dönüşmektedir. Kent mobilyalarının tasarımında biçim, boyut, malzeme türü, yapısal dayanıklılık, çevresel sürdürülebilirlik ve kullanıcı ergonomisi gibi pek çok faktör dikkate alınmalıdır (Şişman ve Yetim, 2004). Ayrıca, bu mobilyaların kent dokusuyla, mimari çevreyle ve doğal peyzajla bütünleşebilmesi, kullanıcı tarafından kabul görmesi ve kimlik üretimine katkı sağlaması da önemlidir (Bolkaner vd., 2019). Kent mobilyalarının estetik değer taşıması, kamusal alanlarda görsel kaliteyi artırmakta ve kent sakinleri arasında mekânsal aidiyet duygusunu güçlendirmektedir. Oturma grupları, yalnızca dinlenme ya da bekleme alanı olarak değil; aynı zamanda sosyalleşme, gözlemleme, iletişim kurma gibi işlevleriyle de toplumsal etkileşimi tetikleyen platformlar

hâline gelir. Bu yönüyle kent mobilyaları, topluluk yaşamını destekleyen, bireylerin bir araya gelip birlikte zaman geçirebileceği kamusal sahneler yaratmaktadır (Grabiec vd., 2022; Yücel, 2013).

Kent mobilyalarının estetik, işlevsel ve mekânsal nitelikleriyle birlikte kentsel kimlik üretimindeki rolü, özellikle son yıllarda daha fazla önem kazanmıştır. İyi tasarlanmış bir aydınlatma direği, oturma birimi ya da çöp kutusu, zamanla o kentin özgün kimliğinin bir parçası hâline gelebilir. Bu nedenle kent mobilyalarının yalnızca pratik öğeler olarak değil, kültürel temsil araçları olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, kent mobilyaları günümüzde disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınması gereken hem tasarım nesnesi hem sosyal aktör hem de potansiyel olarak birer sanat enstalasyonu olarak yeniden yorumlanabilecek kamusal öğelerdir. Endüstriyel tasarım, bu mobilyaların form, işlev, üretim ve sürdürülebilirlik açısından geliştirilmesine katkı sunarken; sanat, bu nesnelere anlam, eleştiri ve katmanlı temsil olanağı kazandırmaktadır. Bu kesişim noktası, kamusal alanların dönüşümünde yenilikçi ve etkili bir strateji olarak değerlendirilmektedir.

2.2 Sanat ve Mekân

Kamusal alanlar, yalnızca fiziksel geçiş ve dolaşım mekânları değil; aynı zamanda sosyal etkileşimlerin, kültürel temsillerin ve estetik deneyimlerin üretildiği sahnelerdir. Bu alanların dönüşümünde sanatın üstlendiği rol, son yıllarda daha da görünür hâle gelmiştir. Sanat, günümüz kentlerinde toplumsal etkileşimi teşvik eden ve mekânsal belleği güçlendiren temel bir unsur olarak kentsel gelişim süreçlerinde belirleyici bir rol oynamaya başlamıştır (Polat, 2023). Kent ile sanat arasında güçlü bir ilişki söz konusudur. Sanat, bir kentin ruhunu ve karakterini şekillendiren temel öğelerden biridir ve mekân ile toplumdan bağımsız düşünülemez. Sanat, kentsel dönüşüm, ekonomik canlanma ve eğlence etkinliklerinin oluşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedir (Boyle ve Hughes, 1991). Sanat, toplumların yerel kimliklerinin anlaşılmasına da katkıda bulunur. Özellikle kamusal sanat, giderek küreselleşen dünyada mekâna kimlik kazandıran yerel ifadeler olarak önem kazanmaktadır (Chang ve Lee, 2003). Kentlerde sanat eserlerinin varlığı, birçok olumlu etkiyi ve gelişmeyi beraberinde getirmiştir (Polat, 2023). Sanat, yer duygusunu pekiştirir, kent mekânlarında kimlik oluşturur, mekânsal kaliteyi artırır ve canlılık kazandırır. Sanat aynı zamanda suçun önlenmesine katkıda bulunur (Bell ve Jayne, 2003). Bununla birlikte sanat, toplumsal farkındalığı artırma, insanları ve mekânları bir araya getirme gücüne sahiptir. Engelleri ortadan kaldırabilir; daha olumlu katılım, güçlü ilişkiler ve artan toplumsal etkileşim sağlayabilir. Sanat, kültürel değerlerin ve sembollerin tanıtılması yoluyla eğitsel bir işlev de üstlenir; kente özgü simgeler ve ikonik yapılar aracılığıyla kent kimliğinin şekillenmesine katkı sağlar (Kelkar ve Spinelli, 2016; Palmer, 2012). Toplumsal kapsayıcılık açısından değerlendirildiğinde ise kentlerdeki sanat, toplumsal farkındalığı artırır ve bununla birlikte sosyal bağları güçlendirir (Hall ve Robertson, 2001). Kentlerde sanatın kullanımı, kamusal alanların kalitesini artırmak ve yerin imajını ve rekabet gücünü desteklemek için giderek yaygınlaşmaktadır (Polat, 2023). Özellikle sanat enstalasyonları, kullanıcı ile mekân arasında duygusal ve kavramsal bağlar kurarak kamusal alanlara yeni işlevler ve anlamlar kazandırmaktadır. Sanat ve mekân arasındaki etkileşim, yalnızca sanatın sergilendiği yerin fiziksel özellikleriyle sınırlı değildir; aynı zamanda sanat eserinin kavramsal bağlamını, izleyici ile kurduğu ilişkiyi ve mekânsal temsiliyetini de şekillendirir.

Sanat enstalasyonları, izleyiciyi sanatla etkileşime girmesini sağlayan ve mekânsal deneyimi ön plana çıkaran sanat eserleridir. Bu eserler hem iç hem de dış mekânda uygulanabilmektedir ve farklı malzemeler, teknolojiler ve tasarım yaklaşımlarıyla çeşitlenebilmektedir. Günümüzde sanat enstalasyonları, kamusal alanlarda giderek daha fazla yer almaktadır.

1960'lı yıllardan sonra galeri mekânının sorgulanmaya başlamasıyla birlikte, sanatın biçimi ve işlevi de irdelenmeye başlamıştır. Sanat eserleri galeri veya müze mekânından çıkarıp günlük yaşamın içine dâhil olmaya başlamıştır (Rådström, 2023). 20. yüzyıl itibarıyla sanatçılar alternatif, farklı sergi mekânları arayışına girmiştir (Toluyağ, 2020). Bu mekânsal arayışlar, “deneyimlenen sanat” çalışmalarına uzanmıştır. 20. yüzyılın sonlarında, deneyimlenen mekânlar yaratma çalışmaları, “Enstalasyon” olarak adlandırılmıştır (Süzen, 2010, s. 148). Sanat enstalasyonları, izleyiciyi belirli bir bağlamda düşünmeye, etkileşime geçmeye ve hatta eyleme katılmaya teşvik eden kamusal müdahalelerdir. Bu açıdan bakıldığında, yalnızca estetik bir nesne değil; aynı zamanda deneyimsel bir ortam ve toplumsal diyalogun aracıdır. Enstalasyon kavramı, en yalın ifadeyle, nesnelerin mekân içerisine yerleştirilmesidir (Süzen, 2010, s. 148). Enstalasyon sanatı; video, ses, nesne, resim gibi farklı öğeleri içerebilmektedir ve sanatçının belirli bir atmosfer yaratmak üzere kullandığı bileşenlerle şekillenmektedir. Böylece, izleyici bu çevreyle etkileşime girerek duygusal bir deneyim yaşamaktadır (Orlova, 2020).

Kamusal alanlarda sergilenen enstalasyonlar, kentlinin mekâna bakışını dönüştürerek fiziksel donatıları sembolik nesnelere, gündelik kullanımı ise katmanlı bir anlam üretimine dönüştürür (Bishop, 2005). Bu dönüşüm, kent mobilyaları gibi işlevsel nesnelerin sanat aracılığıyla yeniden yorumlanabileceğini gösterir. Bir bank, bir çöp kutusu ya da bir aydınlatma elemanı; sanatsal müdahale ile birlikte eleştirel, katılımcı veya anıtsal bir hale dönüşebilmektedir. Böylelikle, kent mobilyaları yalnızca işlevsel donatılar olmaktan çıkar; aynı zamanda kent belleğinin bir parçası, toplumsal hafızanın taşıyıcısı ve estetik deneyimin yapıtaşları hâline gelir. Sanatın kamusal nesnelerle ilişkisi, salt sergileme biçiminden öte, nesnenin kendi doğasını sorgulayan ve yeniden tanımlayan bir üretim pratiğine dönüşmektedir. Bu bağlamda sanat enstalasyonları, kamusal nesneleri dönüştürme potansiyeline sahip uygulamalar olarak ele alınabilir. Endüstriyel tasarımın bu sürece dâhil olması ise, enstalasyonların mekânsal, işlevsel ve teknik boyutlarını destekleyerek sanatsal etkinin daha kalıcı ve erişilebilir hâle gelmesini sağlar. Sanat ve tasarımın bu kesişim noktasında, kamusal mekân çok katmanlı bir temsil düzlemine dönüşür.

2.3 Tasarım ve Sanat Arasındaki Kesişimler

Tasarım ve sanat arasındaki ilişki, uzun süredir hem teorik hem pratik düzeyde tartışma konusu olmuştur. Her iki alan da estetik, yaratıcılık ve ifade gibi ortak değerlere sahip olsa da; hedef, süreç ve işlev bakımından farklılaşırlar. Ancak günümüzde bu iki alan arasındaki sınırlar giderek bulanıklaşmakta, sanat ve tasarım giderek daha çok iç içe geçmiş uygulamalar üretmektedir.

Tasarımda sıkça rastlanan estetik ilkeler, sanatla yakından ilişkilidir (Zande, 2007). Ancak sanat ile tasarım arasındaki temel ayrım, amaçta yatmaktadır. Sanat genellikle sanatçının iç dünyasını ifade etme, duygusal tepkiler uyandırma veya toplumsal eleştiri sunma amacı taşırken; tasarım belirli problemleri çözmek, ihtiyaçları karşılamak veya işlevsel bir amaca hizmet etmek üzere oluşturulur. Sanat ile tasarım arasındaki en temel farklardan biri işlevselliktir (Graham, 2018; Zande, 2007). Buna rağmen gündelik yaşamda kullanılan ev eşyaları, motorlu araçlar ya da müzik aletleri gibi nesneler estetik yönlerden zenginleştirilebilir (Graham, 2018, s. 68). Tasarım sürecinin özü, belirli bir tasarım girişimine yönelik arzu edilen bir çözümü üretmeye yönelik çok yönlü araştırmalarla desteklenen işlevsel ve güvenilir bir kavramsal fikir geliştirmekle başlar (Obasuyi, 2016, s. 220).

Tasarım ve sanat arasındaki geçişkenlik, en çok kamusal alanlarda karşımıza çıkar. Özellikle sanat enstalasyonları ile endüstriyel tasarımın kesiştiği noktada, kent mekânları hem estetik hem de işlevsel olarak dönüştürülmektedir. Enstalasyon sanatı, ses, ışık, obje, görüntü gibi çoklu öğeleri bir araya getirerek mekânı deneyimsel bir düzleme taşırken; endüstriyel tasarım bu öğelerin üretilebilirliğini, dayanıklılığını ve kullanıcıya uyumunu sağlar. Böylece ortaya çıkan eserler yalnızca kavramsal değil, aynı zamanda kamusal alanın fiziksel koşullarına uygun müdahaleler hâline gelir. Bu bağlamda endüstriyel tasarım, sanatın kamusal alana uygulanabilirliğini artıran teknik bir omurga görevi görür. Malzeme bilgisi, üretim teknolojileri, modüler yapı sistemleri ve ergonomi gibi tasarım bileşenleri; sanatın etki alanını genişletir. Tasarımcı, sanatçının kavramsal vizyonunu fiziksel gerçekliğe dönüştürürken, aynı zamanda üretim ve kullanıcı deneyimi açısından sürdürülebilir çözümler üretmektedir.

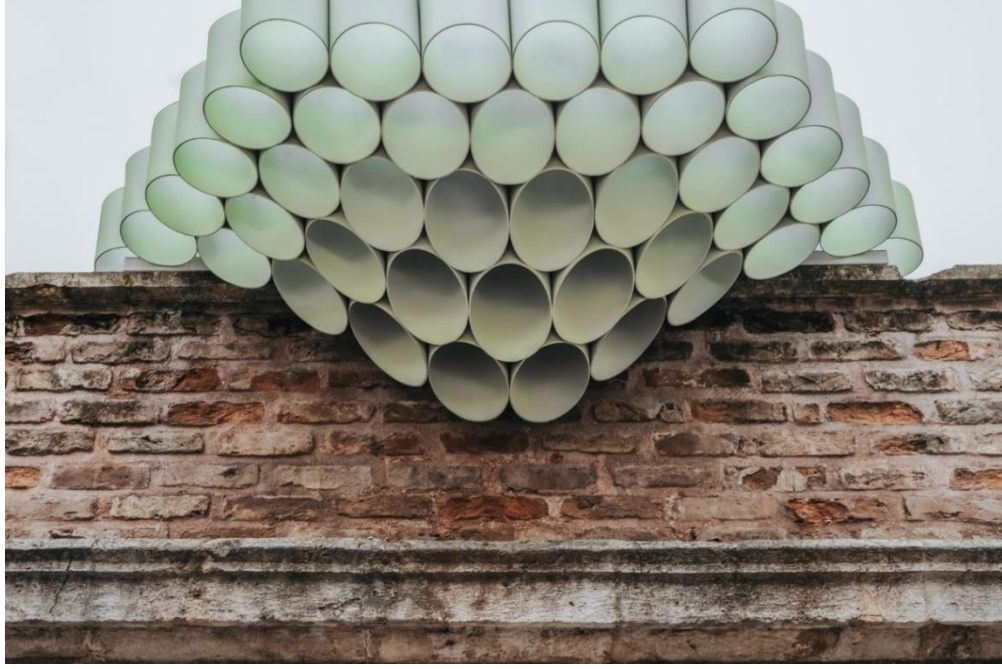
Sanat, tasarım nesnelerine yalnızca biçim değil, anlam da kazandırır. Böylelikle sanat tasarıma önemli katkı sağlamaktadır. Sanatsal bakış açısı, nesnenin sadece kullanım değeriyle değil, toplumsal, kültürel ve sembolik yönleriyle de ele alınmasını sağlar. Bu sayede tasarım nesnesi bir anlatı aracına, bir kamusal müdahaleye, hatta bir eleştiri platformuna dönüşebilmektedir. Duchamp'ın "Fountain"ı ya da Warhol'un "Brillo Boxes"ı gibi örnekler, gündelik nesnelerin bağlam değiştirdiğinde nasıl sanata dönüştüğünü açık biçimde ortaya koymaktadır (Graham, 2018). Enstalasyonlar aracılığıyla sanatçılar, bir mekânın karakterini, işlevini ve algısını dönüştürebilirler (Orlova, 2020). Kent mobilyaları da bu kesişim alanının en somut örneklerindendir. Oturma birimleri, aydınlatma elemanları ya da yönlendirme tabelaları gibi nesneler; sanat enstalasyonları aracılığıyla yeni anlatılarla donatılabilir, eleştirel mesajlar taşıyabilir ya da toplumsal etkileşimi teşvik eden etkileşimli yüzeylere dönüşebilir. Böylece hem estetik hem işlevsel nitelikler taşıyan, aynı zamanda kent kimliğine katkı sağlayan özgün kamusal nesneler ortaya çıkmaktadır.

3. TÜRKİYE'DEN VE DÜNYADAN KENT MOBİLYALARINA FARKLI ÖRNEKLER

Kamusal mekânlar, toplumsal etkileşimlerin, kültürel temsillerin ve estetik deneyimlerin gerçekleştiği çok katmanlı alanlardır. Bu alanlarda konumlanan kent mobilyaları, yalnızca fiziksel ihtiyaçlara hizmet eden donatılar olmanın ötesine geçerek, kent kimliğini biçimlendiren, kolektif hafızayı yansıtan ve kullanıcıyla anlamlı bağlar kuran kamusal nesnelere dönüşmektedir. Özellikle sanatın kent mobilyalarıyla etkileşime geçtiği örneklerde, sıradan nesneler yeni işlevsel, simgesel ve deneyimsel anlamlar kazanmaktadır. Sanat enstalasyonları, mekânla etkileşim kuran geçici ya da kalıcı müdahaleler olarak, kent mobilyalarının

biçimsel ve anlamsal sınırlarını yeniden tanımlar. Endüstriyel tasarım ise bu süreçte, enstalasyonların mekâna uyarlanabilirliğini, malzeme seçimini, üretim yöntemini ve kullanıcı deneyimini destekleyen kritik bir aktör olarak konumlanır. Böylece sanat ve tasarımın kesişiminde, kent mobilyaları hem işlevsel hem de kavramsal anlamlar taşıyan çok katmanlı nesnelere dönüşmektedir.

Bu bağlamda geliştirilen dünyadan ve Türkiye’den birçok örnek projeden söz edilebilir. Türkiye’den öne çıkan örnekler arasında Beyoğlu Kültür Yolu projesi yer almaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen Beyoğlu Kültür Yolu projesi, Galataport’tan Taksim’e uzanan bir hat boyunca kamusal mekânı kültürel temsillerle yeniden kurgulamayı amaçlamaktadır. (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021). Proje kapsamında festival dönemlerinde yerleştirilen geçici sanat enstalasyonları, kent mobilyalarıyla bütünleşik biçimde tasarlanmıştır. Örneğin Melike Altınışık Architects tarafından tasarlanan “Yankı” enstalasyonu bu kapsamda değerlendirilebilir (Şekil 1). Yankı Enstalasyonu, çeşme ardındaki duvarın üzerinden başlayarak çeşmeye doğru akan ve çeşmeye tutunarak kurduğu simbiyotik bir ilişki kuran bir tasarım yaklaşımıyla oluşturulmuştur (Merdim, 2021).

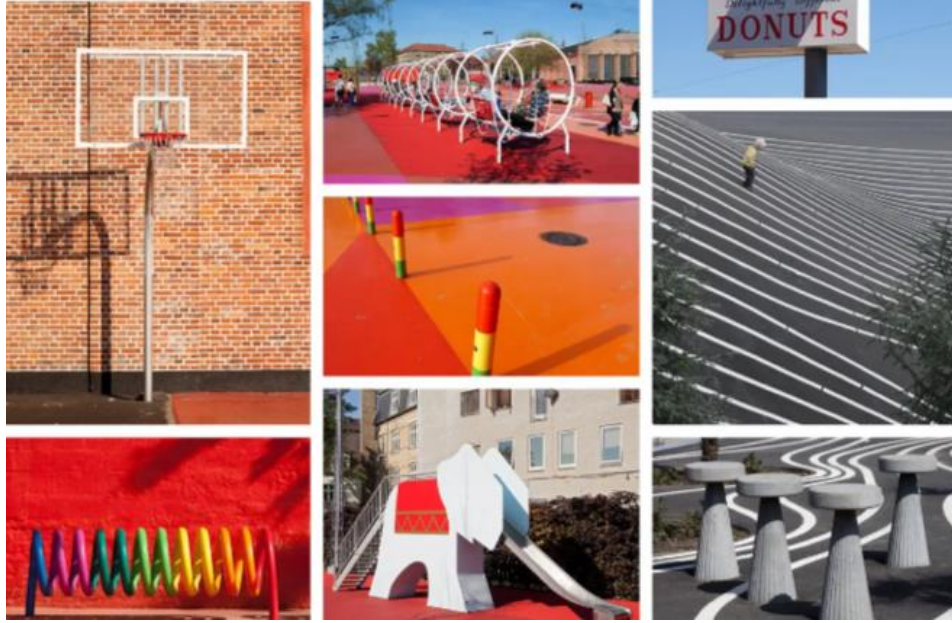
Şekil 1. Yankı enstalasyonu (Sarı, 2021).

Bir diğer örnek İzmir Kızı Düzenlemesi projesi kapsamında yapılan kent mobilyalarıdır (Şekil 2). Proje, aralarında endüstriyel tasarımcılarında olduğu 100’ü aşkın uzmandan oluşan ekiple gerçekleştirilmiştir (İzmir Deniz, t.y.).

Şekil 2. Bostanlı Sahili oturma birimleri (İzmir Deniz, t.y.).

Yönlendirme panoları, oturma birimleri ve sahne elemanları; estetik ve işlevsel bileşenlerin bir arada kullanıldığı geçici donatılar olarak değerlendirilir. Bu yapılar, yalnızca yön bulma ya da dinlenme gibi fiziksel işlevleri değil, aynı zamanda ziyaretçiye kent belleğiyle temasa geçme ve mekânla etkileşim kurma olanakları da sunmaktadır. Sanatçılar ve tasarımcılar tarafından birlikte geliştirilen bu müdahaleler, endüstriyel tasarımın teknik altyapısı ile sanatın kavramsal derinliğini birleştiren başarılı örnekler arasında yer almaktadır. Superkilen Park (Kopenhag), bu yaklaşımın en özgün örneklerinden biridir. BIG, Topotek1 ve sanat kolektifi Superflex'in iş birliğiyle geliştirilen bu proje, çok kültürlü bir mahallede sosyal uyumu artırmak amacıyla tasarlanmıştır. Park üç ana bölgeden oluşur: Kırmızı Alan (oyun ve etkinlik), Siyah Alan (sosyalleşme ve dinlenme), Yeşil Alan (rekreasyon). Her bölge, 50'den fazla ülkeden getirilen veya orijinaline uygun biçimde üretilen kent mobilyalarıyla donatılmıştır. Bu objeler, mahalle sakinlerinin kültürel geçmişi temsil eder şekilde seçilmiştir (BIG, 2012; Daly, 2019; Superflex, 2012). Böylece endüstriyel tasarım, kültürel anlatıların mekâna aktarımında aktif bir rol üstlenmiş, sanat ve tasarımın birlikte çalışabileceği güçlü bir zemin oluşturulmuştur (Şekil 3).

Şekil 3. Superkilen Park kent mobilyalarından örnekler (BIG, 2012).

Farklı ülkelerden seçilmiş veya yeniden üretilmiş kent mobilyaları, mahalle sakinlerinin kültürel kimliğine doğrudan göndermede bulunur. Bu yönüyle kent mobilyaları, yalnızca işlevsel donatılar değil; kültürel hafızayı somutlaştıran sanatsal araçlar olarak konumlanır seçilmiştir (BIG, 2012; Daly, 2019; Superflex, 2012). Benzer bir örnek, 100 Architects mimarlık ofisi tarafından Şangay'da yapılan, Kızıl Gezegen isimli enstalasyon çalışmasında bir alışveriş merkezinde bulunan kamusal alanı etkileşimi teşvik etmek için sanatsal bir oyun alanına dönüştürmüştür (Karakoç, 2018).

Şekil 4. Kızıl Gezegen (Karakoç, 2018).

Bernd Spiecker'in "Light Benches" projesi ise estetik ve teknolojiyi buluşturan başka bir örnektir. İlk olarak 1982'de akrilik malzeme ile geliştirilen bu oturma elemanları, günümüzde LED ışıklarla donatılarak hem kullanıcıya oturma imkânı sunmakta hem de geceleyin çevresine aydınlatıcı, duygusal bir atmosfer katmaktadır. Bu örnek, endüstriyel tasarımın estetik deneyimi destekleme potansiyelini güçlü biçimde ortaya koymaktadır (Lumiere, t.y.).

Times Square "Midnight Moment" projesi kapsamında ise New York'taki dev reklam panoları, her gece belirli saat aralığında dijital sanat enstalasyonlarına ayrılmaktadır (Şekil 5). 92 dijital ekranda eşzamanlı olarak yayınlanan bu işler, reklam alanlarını geçici kamusal sanat platformlarına dönüştürmektedir. Sanat, teknolojik altyapı (dijital ekranlar) ve kamusal görünürlük üzerinden izleyiciyle buluşurken, endüstriyel tasarım bu sürecin altyapısını oluşturmaktadır (Hull, 2024; Times Square, t.y.).

Şekil 5. David Salle A Well-Leafed Tree Remixed enstalasyonu (Hull, 2024).

Benzer şekilde, Chicago'daki Crown Fountain enstalasyonu, sanatçı Jaume Plensa tarafından tasarlanmış; 50 feet yüksekliğinde iki cam kuleden oluşan bu yapılar, LED ekranlarla donatılmıştır ve 1000 farklı Chicago sakini gösteren video portreler sunmaktadır. Aynı zamanda bir süs havuzu olan bu yapı, bireysel temsili kamusal yüzeyde yansıtarak hem sembolik hem işlevsel bir kent nesnesine dönüşmektedir (Şengünalp ve Doğruer, 2017).

Bu örneklerin tümü, kent mobilyalarının yalnızca fiziksel işlevleri olan donatılar değil; aynı zamanda kültürel temsiliyet, eleştirel ifade ve deneyim odaklı estetik üretimlerin taşıyıcısı hâline gelebileceğini göstermektedir. Endüstriyel tasarım, bu dönüşümde yalnızca teknik bir destek değil; aynı zamanda üretilebilirliğin, dayanıklılığın ve kullanıcıyla etkileşimin güvencesi olarak işlev görmektedir. Sanat ise bu nesnelere katmanlı anlamlar ve eleştirel boyutlar ekleyerek kamusal alanın estetik ve düşünsel derinliğini artırmaktadır. Sanat ve tasarımın bu yaratıcı birlikteliği, kent mobilyalarını yalnızca birer donatı olmaktan çıkarıp, kent yaşamının birer anlatı ögesine dönüştürmektedir. Böylece kamusal nesneler, gündelik hayatın olağan akışı içinde deneyimlenen, etkileşimli, düşündürücü ve aidiyet kurucu birer temsil aracına dönüşmektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kentleşmenin hız kazandığı ve kamusal alanların giderek daha fazla tartışıldığı günümüzde, kent mobilyaları yalnızca işlevsel donatılar olarak değil; aynı zamanda toplumsal temsil, estetik deneyim ve kültürel ifade araçları olarak yeniden anlam kazanmaktadır. Bu dönüşümde, sanat ile tasarım arasındaki etkileşim belirleyici bir rol üstlenmektedir. Özellikle sanat enstalasyonlarıyla kurulan ilişkiler, kent mobilyalarının yeniden yorumlanmasına olanak tanımakta; gündelik nesneler estetik, eleştirel ve katılımcı düzlemlerde yeniden kurgulanmaktadır.

Endüstriyel tasarım, bu dönüşümde teknik üretim, ergonomik uygunluk ve mekânsal sürdürülebilirlik gibi açılardan temel bir destek sunarken; sanat, kamusal nesnelere kavramsal derinlik, sembolik anlam ve duygusal bir deneyim boyutu kazandırmaktadır. Bu iki disiplinin kesiştiği noktada, kullanıcı ile mekân arasında kurulan ilişki yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda zihinsel ve duygusal bir bağa dönüşür. Kamusal alanlar bu sayede sadece geçilen değil; yaşanan, düşünülen ve paylaşım üretilen alanlara evrilmektedir.

Kent mobilyaları, uzun yıllar boyunca yalnızca fiziksel ihtiyaçlara yanıt veren donatılar olarak değerlendirilmiş, işlevsellik, dayanıklılık ve seri üretim gibi ölçütler öncelik kazanmıştır. Ancak günümüzde bu nesnelerin kent yaşamına katkısı yalnızca işlevsel düzeyde değil; aynı zamanda estetik, kültürel ve deneyimsel boyutlarda da ele alınmaya başlanmıştır. Bu dönüşüm, sanat ve endüstriyel tasarım disiplinleri arasındaki kesişim üzerinden mümkün olmaktadır. Sanatın kamusal mekânlara taşınması, enstalasyon gibi katılımcı ve çok duyulu biçimlerle kullanıcıyla doğrudan temas kurması, kent mobilyaları gibi gündelik nesneleri yeni anlamlarla donatmaktadır. Sanat ve tasarım bu noktada bir bütün hâline gelir; sanat kavramsal zemin oluştururken, endüstriyel tasarım bu düşünsel yapının mekânda uygulanabilirliğini, üretilebilirliğini ve sürdürülebilirliğini sağlar. Bu bağlamda, kent mobilyalarının sanatsal müdahaleler yoluyla nasıl yeniden anlamlandırılabilirliğini ortaya koymak, bu çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Kavramsal çerçevede işlevsellik, mekânsal aidiyet, kültürel temsil ve deneyim odaklılık gibi bileşenler tartışılmış hem dünyadan hem Türkiye’den örneklerle bu etkileşim somutlaştırılmıştır.

Uluslararası ölçekte Superkilen Park (Kopenhag), Crown Fountain (Chicago), Light Benches (Almanya) ve Kızıl Gezegen (Şangay) gibi projeler, sanat ve tasarımın nasıl iç içe geçebileceğini, sıradan bir bankın ya da yönlendirme elemanının nasıl bir kültürel simgeye dönüşebileceğini göstermektedir. Türkiye özelinde ise Beyoğlu Kültür Yolu Projesi ve İzmir Kıyı Düzenlemesi projesi kapsamında uygulanan geçici enstalasyonlar, yönlendirme panoları ve oturma birimleri, bu dönüşümün yerel bağlamda nasıl karşılık bulduğunu ortaya koymaktadır. Yine de Türkiye'deki uygulamalarda sanat ve tasarım birlikteliği henüz bütüncül bir yaklaşıma dönüşmemiştir. Çoğu örnek, geçici etkinliklere bağlı olarak üretilmekte; kalıcı kent donatılarına entegre edilen sanatsal yaklaşımlar sınırlı kalmaktadır. Kamusal alanda estetik, kültürel ve eleştirel değerler taşıyan kent mobilyalarının artırılabilmesi için; sanatçılar, tasarımcılar, yerel yönetimler ve politika yapıcılar arasında daha güçlü iş birliklerine ve sürdürülebilir tasarım stratejilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma, sanatın kamusal nesneler üzerindeki dönüştürücü etkisini endüstriyel tasarım perspektifiyle ele alarak, kent mobilyalarının yalnızca donatı değil, mekânda anlam, aidiyet ve etkileşim üreten nesneler olarak tasarlanabileceğini göstermiştir. Gelecekte bu alanda yapılacak çalışmaların, kullanıcı deneyimini ve toplumsal katılımı daha fazla merkeze alması hem teorik derinlik hem de uygulama çeşitliliği açısından katkı sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Bayrakçı, O. (1991). Kent Mobilyaları Tasarımında Kimlik Sorunu ve Kent Kimliği İçindeki Yeri. 1. *Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu Bildiri Kitabı*, İstanbul: M.S.Ü.- ŞBPB Yayını, s.75–79.
- Bell, D. ve Jayne, M. (2003). Design-led urban regeneration: A critical perspective. *Local Economy*, 18(2), 121-134. <https://doi.org/10.1080/0269094032000061396>
- BIG. (2012). *Superkilen*. <https://big.dk/projects/superkilen-1621>
- Bishop, C. (2005). *Installation art: A critical history*, London, Tate Publishing.
- Bolkaner, M. K., İnançoğlu, S., ve Asilsoy, B. (2019). A Study on Urban furniture: Nicosia Old City. *European Journal of Sustainable Development*, 8(2), s. 1-1, <https://doi.org/10.14207/ejsd.2019.v8n2p1>
- Boyle, M. ve Hughes, G. (1991). The politics of the representation of 'the real': Discourses from the left on Glasgow's role as European City of Culture, 1990. *Area*, 22(3), 217-228.
- Chang, T. C. ve Lee, W. K. (2003). Renaissance city Singapore: A study of arts spaces. *Area*, 35(2), 128-141. <https://doi.org/10.1111/1475-4762.00155>
- Daly, J. (2020). Superkilen: exploring the human–nonhuman relations of intercultural encounter. *Journal of Urban Design*, 25(1), 65-85. <https://doi.org/10.1080/13574809.2019.1622409>
- Feyizoğlu, S. (2008). Kent Mobilyalarının Kentsel Mekânlarda Yeri ve Oluşum Süreçlerinin İrdelenerek Sınıflandırılması [Yüksek Lisans Tezi]. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Grabiec, A. M., Łacka, A., ve Wiza, W. (2022). Material, Functional, and Aesthetic Solutions for Urban Furniture in Public Spaces. *Sustainability*, 14(23), s. 1-24. <https://doi.org/10.3390/su142316211>
- Graham, G. (2018). Art, therapy, and design. *The Monist*, 101(1), 59-70. <https://doi.org/10.1093/monist/onx036>

- Hall, T. ve Robertson, L. (2001). Public art and urban regeneration: Advocacy, claims and critical debates. *Landscape Research*, 26(1), 5-26. <https://doi.org/10.1080/01426390120024457>
- Hull, M. (2024). *David Salle A Well-Leafed Tree Remixed*. <https://www.timessquarenyc.org/tsq-arts-projects/a-well-leafed-tree-remixed>
- İzmir Deniz. (t.y.). *Projenin Öyküsü*. <https://www.izmirdeniz.com/Bagimsiz/Index/7>
- Karakoç, N. (2018). *Kamusal Alanda Sıra Dışı Oyun Alanı: "Kızıl Gezegen"*. <https://www.arkitera.com/haber/kamusal-alanda-sira-disi-oyun-alani-kizil-gezegen/>
- Kelkar, N. P. ve Spinelli, G. (2016). Building social capital through creative placemaking. *Strategic Design Research Journal*, 9 (2), 54-66. <https://doi.org/10.4013/sdrj.2016.92.01>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2021). *Beyoğlu Kültür Yolu Festivali*. <https://basin.ktb.gov.tr/TR-330289/beyoglu-kultur-yolu-festivali39nin-tanitimi-yapildi.html>
- Lumiere, (t.y.). *Lightbenche*. <https://www.lumiere-festival.com/programme-item/lightbenches/>
- Merdim, E. (2021). *Melike Altınışık Architects- MAA, Beyoğlu Işık Sergisi İçin "Yankı"yı Tasarladı*. <https://www.arkitera.com/haber/melike-altinisik-architects-maa-beyoglu-isik-sergisi-icin-yankiyi-tasarladi/>
- Obasuyi, O. F. E. (2016). Industrial design: Applied arts component as a factor in design and technology. *African Research Review*, 10(1), 211-224. <https://doi.org/10.4314/afrrrev.v10i1.16>
- Orlova, A. (2020, September). Installation as a "Featured" Form of Art. In *4th International Conference on Art Studies: Science, Experience, Education (ICASSEE 2020)* (pp. 98-103). Atlantis Press.
- Palmer, J. M. (2012). *The politics of "the public": Public art, urban regeneration and the postindustrial city-the case of downtown Denver* [Doktora Tezi]. University of Colorado.
- Polat, B. (2023). Kentsel Mekânlar ve Sanat İlişkisi: Heykel Parklarının Rolü. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(102), 3588-3600. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10452501>
- Rådström, A. (2023). Listen! H.Nilsson (Ed.) in *Renegotiations: The role of public art in the new millennium* (98-119). Södertörn University.
- Sarı, M. A. (2021). *Yankı Fotoğraflar*. <https://www.arkitera.com/haber/melike-altinisik-architects-maa-beyoglu-isik-sergisi-icin-yankiyi-tasarladi/>
- Superflex, (2012). *Superkilen*. <https://superflex.net/works/superkilen>
- Süzen, H. N. (2010). Sanata disiplinlerarası bir yaklaşım: enstalasyon sanatı ve Genco Gülan örnekleme. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(6), 147-162. <https://doi.org/10.18603/std.17976>
- Şengüenalp, C., ve Doğruer, N. E. (2017). Kentsel yeniden canlandırma modelinde kültür ve sanatın yeri. *İdil*, 6, (32). 1337-1358.
- Şişman, E. E., ve Yetim, L. (2004). Tekirdağ Kentinde Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi. *Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(1), 43-51.
- Times Square, (t.y.). *Midnight moment*. <https://www.timessquarenyc.org/arts/midnight-moment>
- Toluyag, D. (2020). Sanat pratiğinde enstalasyon, mekan ve nesne. *Akademik Sanat*, 5(11), 101-114.
- Yücel, G. F. (2013). Street Furniture and Amenities: Designing the User-Oriented Urban Landscape. M. Özyavuz (Ed.), *Advances in Landscape Architecture* (s. 623-644). Londra: InTech.
- Zande, R. V. (2007). Chairs, Cars, and Bridges Teaching Aesthetics from the Everyday. *Art Education*, 60(1), 39-42. <https://doi.org/10.1080/00043125.2007.11651625>